

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Білобловського Святослава Володимировича
на тему:
«Інтегрована звітність та концептуальні основи фінансового управління в системі реалізації корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій»
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. З огляду на масштабні трансформації світової економіки, прискорену цифровізацію та зростання вимог до корпоративної відповідальності, інтегрована звітність і фінансове управління переходять у площину стратегічних компетенцій організацій. Обмеженість традиційних форм, зосереджених на ретроспективних фінансових показниках, не відповідає запитам стейкхолдерів щодо інформації про довгострокову життєздатність бізнесу та пов'язані екологічні й соціальні ризики (ESG).

У цих умовах посилюється роль інтегрованої звітності та концептуальних засад фінансового управління, які охоплюють не лише обліково-аналітичний, а й стратегічний, управлінський, репутаційний і соціальний виміри. Комплекс міжнародних ініціатив (IFRS S1/S2, CSRD/ESRS, GRI, TCFD) формує нову модель звітування, у межах якої фінансові та нефінансові показники розглядаються у взаємозв'язку як визначальні чинники, що формують довгострокову вартість.

Український контекст підсилює актуальність проблематики через фактор повномасштабної війни, макроекономічну нестійкість і кризу довіри, а також дефіцит цифрових рішень і експертизи з ESG та недостатню стандартизацію практик звітування. Водночас євроінтеграційний курс обумовлює потребу оперативної імплементації вимог ESRS, що, з урахуванням висококонкурентного середовища ринків ЄС, висуває підвищені вимоги до зрілості звітної функції та якості управління даними.

У такій рамці пріоритетним є науково обґрунтований підхід до трансформації функції звітування як складової сучасної системи фінансового управління, зокрема розроблення концептуальної моделі, чутливої до викликів цифрової трансформації, очікувань зацікавлених сторін, ризиків greenwashing і вимог європейського регуляторного поля.

Отже, тема дисертації є своєчасною і значущою як для розвитку теорії звітності, фінансового управління та корпоративної соціальної відповідальності, так і для практики, оскільки підтримує стратегічну трансформацію українського бізнесу у напрямі сталого, відповідального та конкурентоспроможного розвитку в європейському економічному просторі.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичних планів наукових досліджень: наукова тема Міжрегіональної Академії управління персоналом «Модернізація механізмів формування фінансових ресурсів державними структурами, суб'єктами господарювання і населенням України як умова економічного та соціального розвитку суспільства» (номер державної реєстрації 0121U108233) в межах, якої дисертант розглядав актуальність дисертаційної роботи, що підтверджується використанням отриманих результатів. У рамках даної науково-дослідної роботи Святослав Володимирович провів комплексне дослідження щодо теоретико-методологічної інтеграції нефінансового (ESG) та фінансового звітування, оцінки регуляторних драйверів і цифрових чинників, побудови моделі узгодження інструментарію McKinsey 7S з концепцією TripleBottomLine та розроблення інструментів управління даними та методики/моделі оцінювання зрілості системи звітності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Основні наукові результати, що визначають теоретичну та прикладну новизну дисертаційного дослідження, структуровані у вигляді трьох взаємопов'язаних і логічно завершених блоків.

У рамках першого розділу «Еволюція та концептуальні основи інтегрованого корпоративного звітування» здійснено глибокий теоретико-методологічний аналіз еволюції концептуальних засад корпоративного звітування. Висвітлено визначальний вплив глобальних стандартів і регуляторних ініціатив (зокрема, IFRS S1/S2, пакету ESRS/CSRD, а також настанов GRI та TCFD) на формування сучасної парадигми. Особливу увагу приділено ідентифікації культурних детермінант різних національних моделей звітування та обґрунтуванню орієнтованих на принципах (principles-based) характеру новітніх підходів. Дослідження чітко позиціонує функцію звітування як невід'ємний елемент стратегії створення довгострокової вартості компанії, а не лише як формальний інструмент розкриття інформації. Водночас, окреслено ключові вимоги до архітектури управлінських контурів та системи DataGovernance, розглядаючи їх як критичні передумови для забезпечення масштабованості та відтворюваності процесів підготовки корпоративної звітності в умовах посилення регуляторного тиску.

Другий розділ «Діагностика поточного стану функції звітування та ідентифікація структурних дисбалансів» присвячено емпіричній оцінці поточного стану функції корпоративного звітування в українській банківській системі. На основі панельних даних дванадцяти ключових банків за період 2020–2024 рр. проведено кількісну діагностику, використовуючи спеціально розроблені інструменти: індекс щільності розкриттів ESRS та індекс повноти розкриттів ESG. Результати аналізу дозволили побудувати деталізовану «карту сильних і слабких місць» у практиці розкриття нефінансової інформації.

Встановлено наявність суттєвої структурної незбалансованості між трьома вимірами ESG: компонент «Екологічний» (E) визначено як найбільш уразливий і недостатньо розвинений; компонент «Соціальний» (S) характеризується як частково розвинений, тоді як компонент «Управлінський» (G), хоча і є стабільним за своєю формою, виявився малокількісним з точки зору якісних та числових розкриттів. Виявлена диспропорція об'єктивно зумовлює необхідність інтеграції розрізнених інформаційних систем, чіткого розподілу ролей та впровадження ефективних контрольних процедур в умовах, які характеризуються дефіцитом первинних даних і низьким рівнем ІТ-зрілості корпоративних структур.

Центральним науково-прикладним внеском дослідження, що викладено в розділі 3 «Розробка системно-синергетичної моделі інтеграції звітності у фінансовий менеджмент», є системно-синергетична модель інтеграції процесу звітування у фінансовий менеджмент. Модель побудована на поєднанні відомих управлінських концепцій: Mc Kinsey 7S (як основи організаційної гармонізації) та Triple Bottom Line (TBL) (як принципу довгострокової сталості). Здійснено операціоналізацію моделі через розробку матриці 7S-TBL-ESRS, що забезпечує узгодження стратегії, структури та систем із вимогами стандартизованого звітування. Ключовим елементом моделі є триєдина архітектура управлінського контролю: Management Control System (MCS), SustainabilityControlSystem (SCS) та Internal Measurement System (IMS), що формує принцип «єдності даних і контролю». Запропонована модель не лише гарантує відтворюваність та підвищує довіру до розкриттів, але й підтримує масштабування функції звітування через запровадження моделі зрілості. Впровадження цієї моделі передбачається в межах чітко окресленої послідовної 6-етапної траєкторії, завершується (та повторюється) циклом PDSA(Plan-Do-Study-Act), що забезпечує безперервне вдосконалення.

Характеризуючи в цілому новизну та оригінальність наукових положень дисертаційної роботи, слід зазначити, що безперечна оригінальність дисертаційного дослідження полягає в обраній його проблематиці, зосередженій на системній інтеграції корпоративного звітування (ESG-інтегрованого) у фінансовий менеджмент в умовах прискорених глобальних трансформацій та посилення регуляторних вимог (IFRS S1/S2, CSRD/ESRS).

Викладений матеріал результатів дослідження характеризується глибоким системним підходом до розробки шляхів забезпечення відтворюваності, масштабованості та довіри до нефінансових розкриттів.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Погоджуючись із сформульованими в дисертації конкретними положеннями, які визначають наукову новизну отриманих результатів, особливий акцент варто зробити на окремих з них, що є найбільш важливими.

Наукова новизна роботи полягає в розробці теоретико-методологічних і

науково-практичних засад вирішення проблем фінансового управління в контексті корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій що реалізовується в розробці адаптивної моделі трансформації традиційної системи звітності організації в інтегровану архітектуру, здатну забезпечити комплексне управління звітністю з урахуванням фінансових, податкових, статистичних та нефінансових (ESG) вимог.

Найважливішими результатами, що характеризуються новизною і розкривають логіку, масштабність, повноту та зміст дисертації, є такі:

Вперше:

- сформовано інтеграційну модель включення інтегрованої звітності до системи фінансового управління в логіці McKinsey 7S, яка поєднує принципи прозорості, відповідальності, оцінки комплексної ефективності (TBL) та управління даними зі зовнішніми вимогами стейкхолдерів. На прикладі банківського сектору у межах Strategy узгоджено цілі ESRS із бюджетностратегічним циклом, Structure визначає місце і підзвітність функції звітування в архітектурі корпоративного управління, Systems охоплюють процеси систем управлінського контролю (Management Control Systems, MCS) та контролю сталого розвитку (Sustainability Control Systems, SCS), Data Governance – таксономії / цифрові формати та контроль якості даних, Shared Values фіксують культуру прозорості та довіри, Style забезпечує «тон згори» і відповідальність менеджменту, Staff розмежовує ролі, а Skills конкретизують методичні та аналітичні компетентності.

Удосконалено:

- зміст функції звітування як стратегічної складової фінансового управління, що забезпечує інформаційну підтримку прийняття рішень у сфері КСВ та досягнення цілей сталого розвитку, яка на відміну від існуючих підходів, розглядається не лише як інструмент подання інформації, а і як механізм формування довіри та діалогу із стейкхолдерами;

- систематизацію трансформаційних чинників змін, які детермінують розвиток концептуальних підходів до складання звітності в умовах цифровізації, зростання регуляторних вимог та впровадження міжнародних ініціатив (IFRS Sustainability Disclosure Standards, CSRD/ESRS), що дозволило розробити аналітичну рамку для оцінки зрілості звітної системи організації;

- типізацію організаційних дисфункцій (greenwashing, window dressing, інформаційне мовчання) у практиці впровадження інтегрованої звітності, що на відміну від фрагментарних оцінок у попередніх дослідженнях, поєднано з методичними рекомендаціями щодо подолання відхилень;

- методичний підхід до оцінювання впливу цифрових інструментів (аналітики великих даних (Big Data Analytics), XBRL та технологій штучного інтелекту (ШІ) на управління функцією звітування, що розширює наявний інструментарій і ґрунтується на взаємозв'язку технологічної зрілості та ефективності звітних процесів, який дозволив встановити залежність між технологічною зрілістю організації та якістю розкриття інформації у звітах зі сталого розвитку.

Дістало подальшого розвитку:

- науково-методичний підхід до виявлення дисбалансів у не фінансових розкриттях банків шляхом побудови двох агрегатів (індексу щільності розкриттів та індексу повноти) та панельний підхід для міжбанківського порівняння, що дозволяє пов'язати результати із рішеннями щодо управління даними, внутрішнього контролю та стимулюючими механізмами менеджменту;
- концептуальний підхід до складання інтегрованої звітності як бази для побудови звітної системи, що забезпечує валідацію суттєвості, узгодження нефінансових і фінансових показників та орієнтацію на створення довгострокової вартості.

Ці положення виводять дослідження на новий рівень розуміння функції звітування в умовах сучасної економіки, що трансформується, та є аргументованим внеском у розвиток наукової школи фінансового управління й сталого розвитку.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 14 наукових працях: 7 авторських статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному виданні, яке внесено до міжнародної наукометричної бази Scopus (власний науковий внесок полягає у розробленні концептуальних засад комплексної та багатовимірної інтеграції внутрішніх систем управлінського обліку, фінансової та звітності зі сталого розвитку, що дозволяє усунути дисбаланс між високим рівнем розробленості фінансових показників та відносною недостатністю метрик у сфері сталого розвитку), 6 тез доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 7,2 друк. арк. Власні здобутки висвітлено у 6,9 друк. арк.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження.

Достовірність положень, сформульованих Білобловським С. В. у дисертації, підтверджена їх практичною апробацією в банківських установах і організаціях, що засвідчено відповідними довідками: АТ «Банк Кредит Дніпро» (01.07.2025 р., № 6/н), ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» (18.07.2025 р., № 18/205), АТ «АБ «РАДА БАНК» (18.09.2025 р., № 8/09-3), Міжрегіональна Академія управління персоналом (02.07.2025 р., № 2497). Зокрема, в АТ «Банк Кредит Дніпро» застосовано запропонований автором методичний підхід до впровадження моделі управління ESG-звітністю як синтез класичної управлінської рамки McKinsey 7S і концепції TripleBottomLine. У ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» прийнято до впровадження рекомендації щодо подолання фрагментарності звітних систем, узгодження ESG-метрик із контуром фінансового управління та стратегічним ризик-апетитом, а також щодо підходів до масштабування функції звітування. Модель, представлена в дисертації, використовується в АТ «АБ «РАДА БАНК» як методичне підґрунтя для інтеграції системи управління ризиками (RAS) із практиками сталого управління (ESG) та вимогами стандартів звітності (ESRS), що є критично важливим для банківського звітування. Запропонований підхід має потенціал

інтеграції нефінансових показників у комплексну систему управлінського обліку - як на етапі складання звітності, так і під час її аналітичної інтерпретації та урахування регуляторних вимог щодо звітування банків України у сфері сталого розвитку.

Отримані теоретичні й прикладні результати викладено у форматі методичних розробок і практичних рекомендацій, придатних для створення та впровадження адаптивної моделі управління звітністю у сфері сталого розвитку. Таким чином, дисертація становить вагомий внесок у подальший розвиток практик звітування та фінансового управління в умовах актуальних викликів сталого розвитку.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Білобловського Святослава Володимировича засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст стислої анотації розкриває інформацію про методику дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації.

Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог чинного законодавства України.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Білобловського С.В. за рівнем наукової новизни, змістом, логікою викладення матеріалу, проведеними узагальненнями, висновками та пропозиціями є завершеним науковим дослідженням та відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Робота написана державною (офіційною) мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. За своєю структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40. Виклад матеріалу загалом подається обґрунтовано, розділи дисертації логічно пов'язані між собою, висновки і пропозиції випливають зі змісту дисертації та отриманих здобувачем результатів. Авторські методичні положення і наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі, деталізовані дисертантом і переважно доведені ним до можливості практичного застосування.

Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет і об'єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані автором загальні висновки, обсяг друкованих праць за темою дослідження відповідають чинним нормативним вимогам щодо наукових робіт такого рівня.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані Білобловським С.В. результати виконаного дослідження, підкреслюючи їхню наукову та практичну цінність, водночас варто зазначити такі недоліки та зауваження:

1. У пункті наукової новизни дисертаційного дослідження автором задекларовано удосконалення систематизації трансформаційних чинників змін, що детермінують розвиток концептуальних підходів до складання звітності в умовах цифровізації та зростання регуляторних вимог, а також впровадження міжнародних ініціатив. Водночас у формулюванні наукової новизни недостатньо чітко окреслено, у чому саме полягає авторське удосконалення порівняно з наявними підходами та яким чином запропонована систематизація відрізняється від уже відомих класифікацій. Крім того, потребує більшої конкретизації зв'язок між зазначеними трансформаційними чинниками та розробленою аналітичною рамкою оцінювання зрілості звітної системи організації. Уточнення цих аспектів дозволило б чіткіше ідентифікувати науковий внесок автора та підвищити аргументованість заявленої наукової новизни.

2. У пункті наукової новизни дисертаційного дослідження зазначено, що подальшого розвитку дістало концептуальне бачення інтегрованої звітності як основи побудови звітної системи, орієнтованої на валідацію суттєвості, узгодження нефінансових і фінансових показників та створення довгострокової вартості. Водночас формулювання наукової новизни має надто узагальнений характер і не дає змоги однозначно ідентифікувати межі та зміст авторського внеску порівняно з уже відомими підходами інтегрованої звітності. Зокрема, доцільно чіткіше окреслити, які саме елементи концептуального підходу є новими або модифікованими та у чому полягає їх практична відмінність від існуючих моделей. Таке уточнення посилило б аргументованість заявленої наукової новизни та підвищило б її наукову чіткість.

3. На сторінці 129 дисертації представлений SWOT-аналіз впровадження систем ESG-звітування в банківському секторі України, який є ґрунтовним, аналітично насиченим і базується на репрезентативній панелі показників, що дозволяє обґрунтовано виявити ключові сильні та слабкі сторони, можливості й загрози розвитку ESG-практик у галузі. Водночас аналіз має переважно діагностичний характер і потребує чіткішого зв'язку з подальшими управлінськими рішеннями. Зокрема, доцільно було б доповнити SWOT-матрицю трансформацією результатів у конкретні стратегічні або операційні імплікації (наприклад, S-O, W-O, S-T, W-T стратегії) для банків різного рівня ESG-зрілості. Крім того, варто чіткіше окреслити методологічні критерії віднесення окремих чинників до відповідних квадрантів SWOT, що посилило б відтворюваність аналізу та зменшило ризик суб'єктивних інтерпретацій.

4. У підрозділі 3.1 дисертації «Методологія та етапи дослідження інтегрованої моделі управління звітуванням у сфері сталого розвитку» недостатньо чітко окреслено власне методологічні засади формування

інтегрованої моделі управління звітністю. Зміст підрозділу переважно зосереджений на характеристиці методів і концепцій сучасного фінансового управління, тоді як методологічна логіка побудови, інтеграції та обґрунтування елементів моделі управління звітністю залишається недостатньо формалізованою. З огляду на це, доцільним є посилення даного підрозділу шляхом чіткого виокремлення принципів, підходів, етапів і інструментарію формування інтегрованої моделі управління звітністю у сфері сталого розвитку, а також визначення взаємозв'язків між її складовими. Це сприятиме підвищенню методологічної цілісності дослідження та чіткішому розмежуванню між теоретичними положеннями фінансового управління і авторським внеском у розвиток методології управління звітністю.

5. На сторінці 198 дисертації детально та логічно розкрито концептуальну рамку інтегрованої моделі управління ESG-звітністю на основі синтезу підходу McKinsey 7S і концепції Triple Bottom Line з урахуванням цифрової інфраструктури та українських реалій. Водночас виклад має переважно описовий характер і потребує чіткішої методологічної формалізації авторської моделі як наукового результату. Зокрема, доцільно було б узагальнити представлені елементи у вигляді структурно-логічної схеми або методичної матриці, чітко визначити механізм взаємодії компонентів 7S із цілями TBL, а також окреслити причинно-наслідкові зв'язки між управлінськими рішеннями, цифровими інструментами та досягненням ESG-результатів. Це посилило б аналітичну складову розділу, підкреслило авторський внесок у розвиток методології управління ESG-звітністю та підвищило наукову чіткість запропонованої інтегрованої моделі.

Проте варто зазначити, окреслені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом досить високого теоретико-методичного рівня представленої на захист дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Білобловського Святослава Володимировича на тему «Інтегрована звітність та концептуальні основи фінансового управління в системі реалізації корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їхнього викладу в опублікованих працях свідчать про наукову самостійність дисертанта, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані автором результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», яке полягає в інтеграції нефінансових (ESG) показників у концептуальну архітектуру фінансового управління та розробленні адаптивної моделі управління звітністю, що забезпечує прозорість і доказовість.

Дисертаційна робота Білобловського Святослава Володимировича на тему «Інтегрована звітність та концептуальні основи фінансового управління в системі реалізації корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук, доцент,
Доцент кафедри міжнародної економіки
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Олександр ЮРЧЕНКО

Київський столичний
Університет
імені Бориса Грінченка
Код ЄДРПОУ 45307965

Власний підпис
О. Юрченко
Засвідчую
[Signature]